

Türkiye’de Yaratıcı Sınıfın Coğrafi Durumunu Etkileyen Faktörler Üzerine Bir İnceleme

Öz

Birçok ülkede bölgeler arasındaki gelişmişlik farkları, ülkenin kalkınmasına engel teşkil etmektedir. Bölgenin ya da ilin sahip olduğu beşeri sermaye, gelişmişlik farklılığını yaratan kaynaklardan biri olarak görülmektedir. Beşeri sermaye kavramı içinde yerini bulan yaratıcı sınıfın etkisi de günümüzün tartışma konularından biri haline gelmiştir. Bu çalışmada, Türkiye’de sözleşmeli çalışanlar arasında yer alan ve mesleğe göre gruplandırılmış yaratıcı sınıfın, ülke genelindeki coğrafi dağılımı incelenmiştir. Ayrıca, iller arasında yaratıcı sınıfın coğrafi dağılımını etkilediği düşünülen birincil öneme sahip faktörlerin etkisi sınanmıştır. Bulgular, yaratıcı sınıfın istihdamdaki payının büyük illerde yüksek iken küçük illerde önemli ölçüde düşük kaldığını göstermektedir. İlerdeki istihdam fırsatlarının yaratıcı sınıfın coğrafi dağılımını açıklamada diğer faktörlere göre daha büyük bir öneme sahip olduğu sonucuna varılabilir. Bununla birlikte, ilin hoşgörüsü düzeyini temsil ettiği düşünülen bohemlerin varlığı, kamu sağlığı hizmetlerine ulaşılabilirliğin ve sivil katılımın yüksekliğinin de yaratıcı sınıfın coğrafi dağılımını açıklayan diğer önemli faktörler olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: *Beşeri Sermaye, Yaratıcı Sınıf, Bölgesel Ekonomik Gelişmişlik, İstihdam*

A Study on the Factors Affecting the Geographical Situation of the Creative Class in Turkey

Abstract

Regional disparities in many countries constitute barriers to the development of the countries. The region’s human capital is seen as one of the sources that creates regional disparities. Today, the impact of the creative class which is considered within the concept of human capital has become one of the topics of discussion. In this study, the geographical distribution of people in creative occupations in Turkey are investigated. In addition, the effects of primary factors which are thought to affect the geographic distribution of creative class are tested. The findings show that the employment share of creative class as well as employed bohemians is considerably high in larger cities, but low in smaller places and underdeveloped regions. We have reached the conclusion that regional employment opportunities seem to play an important role in geographical distribution of creative people. However, it can be argued that high presence of employed bohemians (which is a representative of the tolerance level of the city) and high availability of health as well as civil engagement are other important factors explaining the distribution of creative class.

Keywords: *Human Capital, Creative Class, Regional Economic Development, Employment*

Habibe Günsel DOĞRUL¹
Mediha Mine ÇELİKKOL²

¹ Yrd. Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya Sosyal Bilimler MYO, hgunsel.dogrul@dpu.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya Sosyal Bilimler MYO, mine.celikkol@dpu.edu.tr

1. Giriş

Kalkınmanın çoğu zaman bir ülkenin tüm bölgelerinde ve şehirlerinde aynı anda başlayamaması, zaman içerisinde de giderek belli merkezlerde yoğunlaşması bölgesel gelişmişlik farklarını kaçınılmaz hale getirmektedir. Bu farklılıkları yaratan unsurlardan biri de bölgelerdeki beşeri sermaye varlığıdır. İktisat literatüründe sermaye kavramı, uzun yıllar boyunca fiziki sermayeyi nitelerken, insan faktörünü bu kavramın dışında tutmuştur. Ancak 1960’lı yıllardan sonra yapılan çalışmalar, beşeri sermayenin ekonomik büyümeyi verimlilik artışı ile desteklediği, dolayısıyla sermaye niteliği taşıdığı yönünde bulgular ortaya koymuş ve beşeri sermayenin literatürde yerini almasını sağlamıştır.

Çalışanların sahip olduğu bilgi, yetenek, kültür, yaratıcılık, girişimcilik, iletişim vb niteliklerin bütününden oluşan beşeri sermaye birikiminin bölgesel kalkınmayı harekete geçirdiğine yönelik çalışmaların ardından, bölgedeki beşeri sermaye birikiminin nasıl ölçülebileceği konusu tartışılır olmuştur. Beşeri sermayenin geleneksel ölçütü olarak bir bölgedeki üniversite ve üzeri eğitim alanların o bölgedeki aktif nüfus içindeki payı kabul edilmiştir. Ancak günümüzde eğitimin yanında yaratıcılık, zeka, tecrübe gibi çalışanların sahip oldukları niteliklerin de verimliliği etkileyebileceği araştırma konusu edilmiş, eğitim ölçütünün dışında yaratıcı mesleklerle ilişkilendirilen yeni ölçütler kullanılmaya başlanmıştır. Mesleğe dayalı ölçütlerin kullanıldığı bu çalışmalar, yaratıcı mesleklerle uğraşan dolayısıyla yaratıcı sınıfta yer alan çalışanların illerin ve bölgenin kalkınmasında anahtar rol oynadığı tezini ileri sürmektedir. Bu çalışmalar içerisinde en dikkat çekenini Richard Florida tarafından gerçekleştirilenlerdir.

Florida çalışmalarında, yaratıcı sınıfı çekirdek yaratıcılar, profesyonel yaratıcılar ve bohemler olmak üzere üçe ayırırken; yaratıcı sınıfın bölgeler arasında eşit olarak dağılmadığına ve bu sınıfta yer alan kişilerin teknolojik ve sosyal yeniliklerin merkezi olarak değerlendirilen birkaç şehirde yoğunlaştığına dikkat çekmektedir (Florida, 2012; s.38). Yaratıcı sınıfın büyük oranda bulunduğu şehirler ekonomik olarak daha iyi performans sergilemekte, inovasyon ve girişimcilik faaliyetleri diğer bölgelere göre daha yüksek oranda gerçekleşmektedir. Bölgedeki yaratıcı sınıfın bölgede yarattığı ekonomik değer, bölgesel farklılıkları ortaya çıkarmaktadır.

Bu çalışma, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) 4/a kapsamında çalışanların, Florida’nın (2002a, 2003) yaratıcı sınıf tanımlaması doğrultusunda gruplandırılarak, Türkiye ölçeğinde 81 il bazında coğrafi dağılımlarının belirlenmesini ve analizini içermektedir. Çalışmanın birinci bölümünde, yaratıcı sınıfın coğrafi dağılımı ile ekonomik gelişme arasındaki ilişkiye yönelik teorik ve ampirik literatür özetlenmiştir. İkinci bölüm, yaratıcı mesleklere sahip kişilerin hangi illeri yaşamak ve çalışmak üzere tercih ettiğine yani yaratıcı sınıfın coğrafi dağılımına ilişkin genel bir bakış sunmaktadır. Ayrıca yaratıcı sınıfın coğrafi dağılımını etkilediği düşünülen hipotezler bu bölümde açıklanmaya çalışılmış ve illerin aktif nüfusları içerisindeki yaratıcı sınıf payını etkileyen faktörlerin incelendiği çoklu regresyon analizinin sonuçlarına yer verilmiştir. Sonuç bölümü olan üçüncü bölümde ise genel bir değerlendirme yapılmıştır.

2. Teori ve Ampirik Bulgular

Beşeri sermaye konusundaki ilk çalışmalar, beşeri sermayenin eğitim aracılığı ile verimlilik artışına neden olduğu, dolayısıyla büyüme ile ilişkilendirildiği çalışmalardır. Ullman (1958), Schultz (1962), Becker (1962,1964,1993), Denison (1962), Harbison (1962), Bowman ve Myers (1967), Mincer (1970,1974), Romer (1986, 1987, 1990), Solow (1956), Mankiw, Romer ve Weil (1992), Glaeser, Scheinkman ve Shleifer (1995), Simon (1998), Glaeser (1998, 1999, 2000), Glaeser ve Saiz (2003) gibi iktisatçılar tarafından gerçekleştirilen bu çalışmalarda, beşeri sermayenin bölgesel kalkınma üzerindeki etkisi doğrulanmıştır. Ücret seviyesi, işgücü verimliliği, teknoloji, eğitim gibi unsurların bölgesel gelişmişliği farklılaştırdığı ve bölgedeki beşeri sermaye yoğunluğunun sanayileşmeye etki ettiği öne sürülmüştür. Bu çalışmalar genellikle beşeri sermayenin bölgesel kalkınma üzerindeki doğrudan etkisini tespit etmeye yöneliktir.

Yakın dönemde yapılan çalışmalar ise beşeri sermayenin coğrafi dağılımını etkileyen unsurların tespitine ve bunların bölgesel kalkınma üzerindeki dolaylı etkilerinin ölçülmesine yönelmiştir (Jacobs, 1961, 1969; Roback, 1982; Smith, Carlsson ve Danielsson, 1984; Andersson, 1985a, 1985b; Glaeser vd., 2001; Lloyd ve Clark 2001; Florida ve Gates, 2001; Florida 2002a, 2002b, 2002c, 2005a, 2005b, 2006; Inglehart ve Norris, 2003;

Marlet ve Woerkens 2007; Markusen 2004, 2006; Berry ve Glaeser, 2005; Noland, 2005; Inglehart ve Welzel, 2005; Mellander ve Florida, 2007; Florida vd., 2008; Fritsch ve Stuetzer, 2009). Geliştirilen modeller, önceki modellerden farklı olarak beşeri sermayenin geleneksel ölçütü olan eğitim dışındaki mesleğe dayalı ölçütleri kullanmışlardır. Bu ölçütlerden biri de yaratıcılıktır. Yaratıcılık, var olan bilgiyi yeni yöntemlerle birleştirerek yeni bilgiler, ürünler elde edebilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır ve farklı alanlarda kendilerini ifade etmenin bir yolunu bulabilen kişilerin oluşturduğu sınıfın en önemli niteliğidir. Ekonomi literatüründe Richard Florida tarafından bu sınıf, yaratıcı sınıf olarak tanımlanmıştır.

Yaratıcı Sınıfı Kimler Oluşturur?

Florida'nın tanımladığı yaratıcı sınıf (2012), önemli ölçüde bağımsız kararlar almayı ve yüksek eğitilmiş beşeri sermaye gerektiren oldukça karmaşık problemleri çözmeye işiyle meşgul insanlardan oluşur. Yaratıcı sınıfta yer alanlara öncelikle yenilik yaratmaları için ödeme yapılır ve bunu yapabilmek için diğer sınıflarda yer alanlardan daha fazla özerkliğe ve esnekliğe sahiptirler.

Florida, birbiri ile ilişkili, teknolojik yaratıcılık veya inovasyon; ekonomik yaratıcılık veya girişimcilik; sanatsal veya kültürel yaratıcılık olarak ifade edilebilecek üç tür yaratıcılık tespiti yapmaktadır. Aynı zamanda bu üç tür yaratıcılığın birbirlerini destekleyip güçlendirdiğini ve yaratıcılık kaynaklı büyümeyi açıklayan esas faktörün yaratıcı insanların lokasyon tercihi olduğunu savunmaktadır.

Yaratıcı Sınıfın Coğrafi Dağılımını Etkileyen Faktörler

Florida çalışmalarında, yaratıcı kişilerin belli bir lokasyonda yaşama tercihinin dolayısıyla coğrafi dağılımının sadece o lokasyondaki iş fırsatlarının varlığından kaynaklanmadığını, bölgede yaşamı kolaylaştıran unsurlarla birlikte kültürel çeşitlilik, yeni fikirlere, farklı etnik kimliğe sahip kişilere, farklı hayat tarzlarına karşı açık fikirli olma, tolerans gibi faktörlerin de bu tercih üzerinde etkili olduğu tezini ileri sürmektedir.

Yaratıcı kişilerin coğrafi dağılımını etkileyen bu faktörler, iki açıdan önem taşımaktadır. Birincisi,

kişilerin bu tür ortamlarda kendi kimliğini terk etmeden kabul görmesinin daha kolay olacağı, ikincisi de tolerans ve açık görüşlülüğün çeşitliliğe yol açabileceğidir. Bu koşullar, yaratıcı insanların yaratma süreçlerinde onları uyaran ve ilham veren tecrübeler kazanmalarına fırsat vermektedir (Florida, 2004; Andersen ve Lorenzen, 2005). Florida çalışmalarında açık görüşlülük, tolerans ve kültürel çeşitlilik göstergeleri olarak yabancı ülke doğumlu kişilerin nüfustaki payı (Melting Pot Index), sanatçıların nüfustaki payı (Bohemian Index) veya eşcinsellerin nüfustaki payı (Gay Index) gibi farklı göstergeler kullanmıştır. ABD ve Avrupa'daki birkaç ülke için yapılmış çalışmalarda da Florida'nın hipotezini destekleyen sonuçlar elde edilmiştir. Boschma ve Fritsch (2009:418-420) birçok Avrupa ülkesini içeren çalışmalarında, bohem grubun yüksek oranda göçmen ve kültürel aktivite içeren bölgelere yerleşme eğiliminde oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Asheim ve Hansen (2009:425) İsveç için yapılmış çalışmalarında, sanatçı kesimin varlığı ile yaratıcı insanların bölgedeki payı arasında pozitif korelasyon olduğunu tespit etmişlerdir. Böylece, bohem grubun ve kültürel aktivitelerin varlığının yaratıcı insanları bölgeye çekmedeki gücü ortaya çıkmıştır. ABD için yapılan daha büyük ölçekli bir çalışmada, kültürel fırsatların varlığının daha yüksek toplum refahının önemli bir belirleyicisi olduğu tespit edilmiştir (Florida, Mellander ve Stolarick, 2008: 615). Diğer bazı çalışmalarda ise eşcinsel nüfusun açık görüşlülüğü ve toleranslı bir atmosferi temsil etmesi sebebiyle yaratıcı sınıfın varlığıyla ilişkili olduğu bulunmuştur (Wojan, Lambert ve McGranahan, 2007: 199; Florida, Mellander ve Stolarick, 2008: 615).

İkinci önemli nokta ise yaratıcı kişilerin iyi istihdam olanakları sunan bölgelere yerleşme konusunda belirgin bir eğilim göstermemelerine karşın şirketlerin kendilerini bulabilecekleri bölgelere yerleşme eğiliminde olmalarıdır (Florida, 2012). Yani yaratıcı kişiler işi değil, iş yaratıcı insanları takip etmektedir. Bu nedenle yaratıcı kişilerin birkaç lokasyonda yoğunlaşmış olması, ekonomik faaliyetlerin de o lokasyonlarda kümelenmesinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Bu durum özellikle yüksek nitelikte işgücü talep eden araştırma-geliştirme, tasarım, pazarlama, yüksek-teknoloji endüstrileri için geçerlidir (Arora, Florida, Gates ve Kamlet, 2000). Boschma ve Fritsch (2009:419) ise analiz ettikleri birkaç Avrupa ülkesi için bölgesel istihdamdaki büyüme ile yaratıcı mesleklere men-

sup kişilerin bölgedeki payı arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü bir ilişki bulunmuşken, McGranahan ve Wojan (2007) ABD’deki bölgeler için yaptıkları çalışmada istihdamdaki büyüme ile yaratıcı kişilerin nüfustaki payı arasında bir ilişkiye rastlayamamıştır. Dolayısıyla Florida’nın bu husustaki tezine ilişkin bulgular yeteri kadar net değildir.

Yaratıcı Sınıf ve Ekonomik Büyüme

Florida, “Yaratıcı Sınıfın Yükselişi” (2002) adlı eserinde, yaratıcı sınıf olarak tanımlanan ve yenilikçi işlerde çalışan, bu çalışmaları nedeniyle gelir elde eden kişilerin varlığının, kentsel ve bölgesel büyümede anahtar rol oynadığı tezini ileri sürmektedir. Aslında Florida’nın tezi, Lucas (1988) ve Romer’in (1986;1993) yeni ekonomik büyüme teorisinin temel tezleri ile de uyumludur. Florida’nın teorisi, yaratıcı kişilerin bölge üzerindeki potansiyel etkilerinin ortaya konulması ile sınırlı kalmadan bu kişilerin lokasyon tercihini etkileyen sosyal ve kültürel faktörlerin de açıklanmasına yönelmektedir. Bu bağlamda, Florida bölgesel refahı destekleyen sosyokültürel faktörleri de vurgulayan bütünsel bir bölgesel kalkınma teorisi sunmaktadır.

Florida’nın yaratıcı insanların ekonomik etkisine ilişkin temel hipotezi, yaratıcı sınıfta yer alan insanların kentsel ve bölgesel büyümede anahtar rol oynadığıdır. Yaratıcı sınıfın yüksek oranda bulunduğu bölgeler ekonomik olarak daha iyi performans sergilemektedirler. Çünkü bu bölgelerde, yaratıcı kişiler yeni kurulan ve mevcut şirketler için ticarileştirilebilecekleri daha fazla yenilik geliştirmekte, girişimcilik daha yüksek oranda ortaya çıkmaktadır. Bu bölgelerin, yaratıcı şirketleri kendilerine çekme yetenekleri de gelişmektedir. Farklı geçmişlere sahip yaratıcı kişilerin bir araya gelmesi, bölgeye açık görüşlülük, tolerans ve çok çeşitliliği kazandırırken yeni bilginin üretilmesi için uygun zemini hazırlamaktadır (Desrochers, 2001; Boschma ve Fritsch, 2009:391). Söz konusu birliktelikten doğan yeni bilgi yenilik geliştirirken, yeni şirketlerin de ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bu yeni şirketler, ekonomik kalkınmayı destekleyici rol oynamaktadırlar (Feldman, 2000; Fritsch, 2013:).

Literatürde yaratıcı sınıf ile ekonomik performans arasındaki birkaç gösterge arasındaki bağlantıları

araştıran bir dizi çalışma yer almaktadır. ABD’de metropolitanlar üzerinde yapılan ilk iki çalışmada, etnik çeşitlilikle yenilikler arasında pozitif yönlü bir ilişkiye rastlanmıştır (Florida ve Gates, 2001; Lee, Florida ve Gates, 2002). Tescil edilmiş patentler bağımlı değişken olarak ele alındığı zaman, ABD ve Almanya’nın bölgeleri için yapılan çalışmalarda yaratıcı çalışanların yoğunluğu ile patent arasında pozitif yönlü ilişkiye rastlanmıştır (Knudsen, Florida, Stolarick ve Gates, 2008; Boschma ve Fritsch, 2009). Bu tarz çalışmalar yaratıcı sınıfın yeni bilgi yarattığını göstermesi bakımından önem taşımaktadır. İnovasyonun yanısıra girişimcilik de, yaratıcı sınıfın ekonomiyi etkileyebilme mekanizmalarından biridir. Bu konuda yapılan çalışmaların bir kısmı, toplam yaratıcı sınıf ya da yaratıcı sınıfın alt gruplarının (bohemler gibi) yeni ya da mevcut şirketlerin büyümeleri için büyük önem taşıdığını ileri sürmektedir (Bieri, 2010; Boschma ve Fritsch, 2009; Fritsch ve Rukosava, 2012; Lee, Florida ve Acs, 2004; Stolarick, Lobo ve Strumsky, 2011). Diğer kısmı ise yaratıcı sınıf ile ekonomik performansa ilişkin genel göstergeler arasındaki ilişkiyi araştırmaktadır. Yöntem ve ekonometrik değerlendirme açısından eleştiriye açık olan tüm bu çalışmaların yaratıcı sınıfın verimlilik, gelir ve istihdamla ilişkili olduğuna ilişkin kanıtlar sundukları da bir gerçektir (Florida, Mellander ve Stolarick, 2008; Boschma ve Fritsch, 2009; McGranahan ve Wojan, 2007).

Florida’nın Yaratıcı Sınıf Teorisine Yöneltilen Eleştiriler

Florida’nın yaratıcı sınıf ile ilgili fikirleri önemli tartışmalara yol açmıştır. Eleştirilerin bir kısmı ampirik analizlerde kullanılan meslek temelli yapılmış yaratıcı insan tanımına yöneliktir. Florida’nın yaratıcı olarak ifade ettiği birçok meslek nispeten yüksek seviyede yeterlilikler gerektiren mesleklerdir. Dolayısıyla, Florida’yı eleştirenler, onun aslında yaratıcılığın değil yeterliliğin ekonomik gelişmişlik üzerindeki etkisini ölçtüğünü ifade etmektedirler (Markusen, 2006; Glaeser, 2005). Bu tarz eleştiriler, yaratıcı mesleklerdeki kişiler ile yükseköğrenim görmüş kişilerin nüfustaki payları arasında yüksek seviyede pozitif yönlü bir korelasyon olması halinde doğrulanmaktadır (Fritsch ve Stuetzer, 2009: 9; 2012: 6).

Florida, bu eleştirilere üniversite diplomasına sahip olanlar ile yaratıcı sınıfın tamamen aynı olma-

diğini söyleyerek cevap vermiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde üniversite diplomasına sahip yetişkinlerin yaklaşık yüzde 72,2' sinin yaratıcı sınıfta yer aldığını, yaratıcı sınıfta bulunan kişilerin ise yaklaşık yüzde 60'ının üniversite diplomasına sahip olduğunu tespit etmiştir (Florida, 2012: 40). Ayrıca yapılan ampirik çalışmalar gözden geçirildiğinde, bölgesel kalkınma analizlerinde çoğu durumda yaratıcı sınıfın, eğitime göre daha iyi performans gösterdiği gözlenmektedir (McGranahan ve Wojan, 2007; Florida, Mellander ve Stolarick, 2008; Boschma ve Fritsch, 2009). Örneğin bir taksi şoförünün doktora diplomasına sahip olması onun yeterliliğini artırırken diğer insanlardan daha yaratıcı yapmamaktadır. Söz konusu taksi şoförünün yetenekli bir şoför olduğu düşünülse bile bu statüde iken yeni fikir oluşturma ve yeni fikirlerin uygulanması sürecinde önemli bir etkide bulunamayacağı açıktır (Fritsch ve Stuetzer, 2012: 6).

Bir başka eleştiri de, sanatsal mesleklerdeki kişilerin (bohemler gibi) ekonomik kalkınma üzerindeki doğrudan etkisine yöneliktir (Lang ve Danielsen, 2005; Markusen, 2006). Bu eleştiriler, bohemlerin oranının yüksekliği ile bölgenin ekonomik kalkınması arasında pozitif yönlü bir ilişkinin varlığını şüpheli hale getirirken; yapılan korelasyon ve regresyon analizleri de ikna edici bulunmamaktadır (Glaeser, 2005; Petrov, 2008). Yaratıcı insanların varlığının mı ekonomik büyümeye yol açtığı ya da büyüme ve refah artışının mı kültürel harcamaları teşvik ettiği sorusu ortaya çıkmaktadır. Büyümenin kültürel harcamaları teşvik ettiği yönünde çıkan bir cevap, bölge istihdamında kültürel mesleklere mensup kişilerin payının yüksekliğini ekonomik refahın bir sonucu olarak görmektedir. Bu eleştiriye rağmen ampirik bulguların büyük bir bölümü, yaratıcı sınıfın ekonomik kalkınma üzerindeki pozitif etkisini desteklemektedir.

Türkiye'de Yaratıcı Sınıfa Yönelik Çalışmalar

Türkiye'de yaratıcılık yönünde yapılan ilk çalışmalar daha çok endüstri ve sektör yönelimli gerçekleşmiştir. Ankara, Antalya, İstanbul, İzmir illerinde yer alan yaratıcı endüstriler ile ilgili çalışmalar yapılmıştır (Durmaz, Platt ve Yigitcanlar, 2010; Aksoy ve Enlil, 2011; Çetindamar ve Günsel, 2012; Binark ve Bayraktutan, 2012; Güran ve Seçilmiş, 2013; İZKA, 2013). Bu çalışmalarda yaratıcı sektörlerin durumu analiz edilmeye ve bu sektörlerin gelişimindeki engeller ortaya konul-

maya çalışılmıştır. Lazzeretti, Capone ve Seçilmiş, (2014) tarafından gerçekleştirilen bir diğer çalışmada ise Türkiye'de bu sektörlerin kümelenme eğilimleri ve ekonomik katkılarına ilişkin tespitlerde bulunulmuştur. Florida'nın yaratıcı sınıf tanımlamasından yola çıkan ve 2011 yılı verilerinin kullanıldığı diğer bir çalışma ise Özen'e (2014) aittir. Bu çalışmada, Türkiye'de ki istihdam yenilikçi sınıfa ve yapısal yenilikçi çekirdek olarak gruplandırılmış ve yaratıcı sınıf ile bölgesel ekonomik gelişmişlik arasında pozitif bir ilişki ortaya konulmuştur. Temel düzeyde yaratıcı endüstrilerin coğrafi kümelenmesinin araştırıldığı bir diğer çalışma ise Seçilmiş'e (2015) aittir. Yardımcı (2016) ise, İngiliz Kültür Medya ve Spor Müdürlüğü (DCMS) tarafından düzenlenmiş yaratıcı endüstri sınıflandırmasını kullanarak, Türkiye'deki yaratıcı endüstrileri 7 faaliyet grubuna ayırmış ve 2009-2013 yılları arasındaki gelişimlerini incelemiştir.

3. Türkiye'de Yaratıcı Sınıf ve Coğrafi Dağılımı

3.1. Araştırma Yöntemi ve Veri Seti

Çalışmanın temel veri kaynağı, SGK tarafından hazırlanan ve 2015 yılında zorunlu sigortalılara ait istihdam verileridir. Çalışmada, SGK içerisinde yer alan ve genel olarak bir iş yerinde sözleşmeli olarak çalışan kişileri kapsayan 4/a' lılara ait veriler kullanılmıştır. 4/b ve 4/c grubu çalışanlarına ait verilerin bu çalışmaya dahil edilmemesinin en önemli nedeni, sadece 4/a çalışanlarının ISCO-08 (Uluslararası Standart Meslek Sınıflandırması-International Standard Classification of Occupations) meslek kodlarına uygun olarak kayıt altına alınmalarıdır.

SGK 4/a çalışanlarına ait istihdam verileri, ISCO-08'e göre bohemler, çekirdek yaratıcılar, profesyonel yaratıcılar ve diğer çalışanlar olarak 4 gruba ayrıştırılmıştır. Bohem, çekirdek yaratıcı ve profesyonel yaratıcıların toplamı da yaratıcı sınıfı oluşturmuştur. Bu grupta yazarların, Florida'nın "Yaratıcı Sınıf" tezine yapılmış eleştirileri dikkate alarak hazırladıkları yaratıcı sınıf listesinden yararlanılmıştır. Liste, Ekler bölümünde yer alan Tablo A1'de verilmiştir.

Çalışmada, yaratıcı sınıfın Türkiye'deki coğrafi dağılımını açıklayabilmek amacıyla üç hipotez,

çoklu regresyon yöntemi ile test edilmiştir. Regresyon analizi, her hipotez için yaratıcı sınıf ve bu sınıfı oluşturan gruplar için ayrı ayrı yapılmıştır. Hipotezlerin sınanmasında, bağımlı değişken olarak yaratıcı sınıfın ve bu sınıfı oluşturan alt grupların ilin aktif nüfusundaki payları kullanılmıştır.

H1: Yaratıcı sınıf ile ildeki yüksek yaşam kalitesi arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır.

İldeki yaşam kalitesine ilişkin Türkiye İstatistik Kurumu (TUIK) tarafından hesaplanmış indeksler gösterge olarak kullanılmıştır. Bu indeksler, eğitim¹ ve sağlık² indeksleridir. Sağlık, bireylerin yaşam kalitesi ile doğru orantılı olan çok önemli bir kavramdır. Sağlık olanakları, yaşam uzunluğu, öznel sağlık durumu, alınan sağlık hizmetlerinden memnuniyet, hastalısız ve engelsiz bir yaşam bireyler için önemli değerlerdir (TUIK, 2016). Söz konusu değerler eğitim, sosyal yaşam, sosyal ilişkiler, bireyin işgücüne katılımı, sağlıklı nesillerin yetişmesi gibi konular için de büyük öneme sahiptir. Ayrıca sağlık altyapısı ve olanakları, bu olanakların yeterliliği ve çeşitliliği ve kişilerin bu olanaklardan memnuniyeti ise insana ve insan hayatına verilen değeri ortaya koymaktadır. Eğitim insanların topluma ve ekonomiye verimli bir şekilde katılımı için gerekli bilgi, beceri ve yeterliliklerin sağlanmasında anahtar bir role sahiptir. İnsanların aldıkları eğitimin kalitesi ile sürdürdükleri yaşam kalitesi arasında aynı yönde ilişki bulunmaktadır.

H2: Yaratıcı sınıf, açık görüşlü ve farklılıklara karşı toleransı olan lokasyonları önemsemektedir.

İl düzeyinde veri kısıtı ve hoşgörünün ölçütü olabilecek göstergelerin de mevcut olmaması nedeniyle ilgili boyutları en iyi temsil edebilecek göstergeler kullanılmaya çalışılmıştır. Açık görüşlülük ve tolerans, SGK verilerinden derlenen sözleşmeli bo-

hem çalışanların bölgenin aktif nüfusundaki payı olarak ölçülmüştür. Çalışan bohemler olarak adlandırılan bu sınıfı sanat, tasarım, medya, eğlence ve spor alanında istihdam edilenlerin oluşturduğu göz önünde bulundurulursa, ildeki hoşgörüyü temsil edebilecek iyi bir gösterge olarak kullanılabilir. Bir diğer gösterge olarak da TUIK tarafından hesaplanmış sivil katılım indeksi kullanılmıştır. Hipotezlerin kurulmasında kullanılan TUIK verileri ile SGK veri kayıtları aynı döneme işaret etmeyebilir. Sebebi, il düzeyinde veriye ulaşabilmek amacıyla TUIK’in il bazında 2015 yılı için yaşam endeksi oluşturmak üzere derlediği verilerin kullanılması zorunluluğudur. Söz konusu endeksin göstergelerinin temel veri kaynağı üç yılda bir il düzeyinde uygulanan Yaşam Memnuniyeti Araştırması (YMA) sonuçlarıdır. İl düzeyinde uygulanan ilk çalışmada 2013 Yaşam Memnuniyeti sonuçları kullanılmıştır. 2016 referans dönemi YMA sonuçları ise 2017’de yayımlanacaktır. İllerde yaşam endeksi çalışmasının bir sonraki yayımlama tarihi 2017 olacak, ancak çalışma daha sonra üç yılda bir güncellenecektir. Bu nedenle göstergelerin veri yılı, her bir gösterge için mevcut son yıl verisidir.

Sivil katılım, toplumun her kesimini yakından ilgilendiren önemli bir toplumsal konudur. Bireyler için yaşadıkları çevredeki yönetim sistemine dahil olmak; toplum içinde çok sesliliğin oluşması, yaşamını ilgilendiren konulara katkı sağlaması, toplumsal ilişkilerini geliştirmesi açılarından çok önemlidir. Bireylerin talepleri, istekleri ve sesini duyurması ancak yönetime katkı sağlaması ile mümkün olur. Ayrıca sivil katılım kapsamında yer alan değerler insana verilen değeri de artırmaktadır (TUIK, 2016).

H3: İl bazında işgücü piyasasındaki iş fırsatları, yaratıcı sınıfın lokasyon tercihinde nispeten önemsizdir.

Bölgesel istihdam fırsatı, bölge istihdamında son 5 yıl için hesaplanan ortalama büyüme ile ölçülmüştür. Nüfus yoğunluğu da regresyonda tüm bölgesel özellikleri (arsa fiyatları, işgücü piyasasının büyüklüğü, kamusal altyapının kullanılabilirliği gibi) dikkate almak üzere kontrol değişkeni olarak kullanılmıştır.

1 Eğitim boyutu beş gösterge ile temsil edilmektedir: Okul öncesi eğitimde (3-5 yaş) net okullaşma oranı, TEOG sistemi yerleştirmeye esas puan ortalaması, YGS puan ortalaması, fakülte veya yüksekokul mezunlarının oranı, kamunun eğitim hizmetlerinden memnuniyet oranı.

2 Sağlık boyutu beş gösterge ile temsil edilmektedir: Bebek ölüm hızı, doğuştan beklenen yaşam süresi, sağlık kuruluşlarında hekim başına düşen müracaat sayısı, sağlığından memnuniyet oranı, kamunun sağlık hizmetlerinden memnuniyet oranı

3.2. Bulgular ve Değerlendirme

Türkiye’de, SGK verilerine göre 2015 Aralık ayında 19.865.404 kişi istihdam edilmiştir. 4/a kapsamında istihdam edilenlerin aktif çalışanlara oranı %70,47’dir ve sözleşmeli çalışanların sadece %23,99’u yaratıcı mesleklere mensuptur. Yaratıcı sınıfın 3 alt kırılımından biri olan “profesyonel yaratıcılar” en yüksek yüzdeye sahiptir (%13,43). Bohemler olarak adlandırılan alt kırılım ikinci en yüksek yüzdeye sahip (%6,24) iken çekirdek yaratıcılar sözleşmeli olarak çalışan nüfusun sadece %4,32’sini oluşturmaktadır.

Yaratıcı sınıfın yüzde ellisinden fazlası (%61,77) ülkenin batısında bulunan 5 büyük ilde toplanmıştır (Tablo 1). Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde yer alan illerde ise bu oranın yüzde ondan (%6,7) daha az olduğu görülmektedir. Bohem çalışanla-

rın hariç tutulduğu yaratıcı sınıfın da %61,06’sı ilk beş büyük ilde bulunmaktadır. Bohem çalışanların toplam yaratıcı sınıftan düşürülerek bir başka toplam yaratıcı sınıf oluşturulmasının sebebi, regresyon analizinde ilin hoşgörü değişkeni olarak bohem çalışanların ilin aktif çalışan nüfusu içindeki oranının kullanılacak olmasıdır.

Sözleşmeli çalışanlar arasında çekirdek yaratıcıların payının en yüksek olduğu il İstanbul (%32,04), en düşük olduğu iller ise Hakkari, Bayburt, Ardahan ve Tunceli’dir. Profesyonel yaratıcıların payının en yüksek olduğu il yine İstanbul iken en düşük olduğu (%1’den düşük) iller Hakkari, Bayburt, Ardahan ve Tunceli’dir. Bohemlerin payının en yüksek olduğu iller sırasıyla İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Antalya olarak görünmektedir (Tablo1).

Tablo 1: 2015 Yılı İllere Göre Yaratıcı Mesleklere Çalışan Kişilerin Aktif Çalışan Nüfus İçindeki Payı (%)

İL	Yaratıcı Sınıf	Yaratıcı Sınıf (Bohemler hariç)	Çekirdek Yaratıcılar	Profesyonel Yaratıcılar	Bohem Yaratıcılar
İstanbul	37,60	36,38	32,04	37,78	41,05
Ankara	9,21	10,28	13,63	9,20	6,20
İzmir	6,55	6,66	6,21	6,80	6,24
Bursa	4,64	4,17	4,59	4,03	5,99
Antalya	3,77	3,57	2,75	3,83	4,33
Kocaeli	3,08	3,49	3,83	3,38	1,89
Adana	1,93	2,02	1,93	2,05	1,66
Konya	1,79	1,92	1,80	1,96	1,40
Gaziantep	1,69	1,55	1,60	1,54	2,08
Tekirdağ	1,55	1,42	1,32	1,45	1,91
Denizli	1,39	1,08	0,94	1,12	2,27
Mersin	1,38	1,46	1,35	1,49	1,17
Kayseri	1,37	1,23	1,35	1,20	1,76
Manisa	1,25	1,35	1,58	1,28	0,96
Muğla	1,19	1,13	0,88	1,21	1,37
Eskişehir	1,05	1,06	1,22	1,01	1,02
Hatay	1,03	1,15	1,08	1,17	0,70
Toplam (N=17)	80,46	79,92	78,12	80,49	81,99
Diğer Toplam (N=64)	19,54	20,08	21,88	19,51	18,01
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Kaynak: SGK’dan elde edilen veriler kullanılarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır.

Yaratıcı sınıfın batıda doğuya göre daha fazla olmasının en önemli sebebi İstanbul’dur. Ancak bu il analiz dışında bırakılsa bile Türkiye’nin batısındaki illerin Doğu ve Güneydoğusunda ki illerden daha yaratıcı olduğu görülmektedir.

Düzyey 1 istatistiki bölge sınıflandırması esas alındığında ise il bazında ülkenin batısı ve doğusu arasında görülen farklılığın bölge dağılımında da devam ettiği görülmektedir (Tablo 2). Yaratıcı sınıfın aktif nüfus içindeki payının görece olarak diğerlerinden yüksek olduğu bölgeler sırasıyla TR1, TR3, TR5, TR4 ve TR6 bölgeleridir ve TR1 (İstanbul) bölgesi, %37,60’lık oran ile bölgeler arasında öne çıkmaktadır. Çekirdek yaratıcı ve profesyonel yaratıcı mesleklerde çalışanların bölgeler bazındaki dağılımı, yaratıcı sınıfın bölge dağılımı ile benzerlik göstermektedir. Bohem çalışanların hariç tutulduğu yaratıcı sınıf için de benzer bir dağılım söz konusudur. Sadece Batı Anadolu ikinci sırada, Ege ise üçüncü sırada yer almaktadır. Bohem yaratıcı sınıfın bölgelerarası dağılımında TR1 (İstanbul)

bölgesinin oranı %41,05’e çıkarken; Doğu Marmara ve Akdeniz bölgelerinin bohem çalışanlar için daha üst sıralarda yer aldığı gözlenmektedir.

3.3. Hipotezlerin Analizi

Yaratıcı sınıfın coğrafi dağılımını ve bu dağılımı etkileyen faktörleri açıklamak amacıyla çalışma içerisinde üç hipotez test edilmiştir. Hipotezlerin testi için geliştirilen çoklu doğrusal regresyon modeli matematiksel olarak aşağıdaki gibi ifade edilmektedir;

$$\ln \text{Yaratıcı} = \beta_0 + \beta_1 \ln \text{Bohem} + \beta_2 \ln \text{Eğitim} + \beta_3 \ln \text{Sağlık} + \beta_4 \ln \text{Sivil Katılım} + \beta_5 \ln \text{Nüfus Yoğunluk} + \beta_6 \ln \text{İstihdamdaki Büyüme} + \varepsilon, \quad (1)$$

Regresyon analizi her hipotez için yaratıcı sınıfı oluşturan her grup için ayrı ayrı yapılmıştır. Çalışmanın regresyon analizinde kullanılan değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler, Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 2: 2015 Yılı Düzyey 1 İstatistiki Bölge Sınıflandırmasına Göre Yaratıcı Mesleklerde Çalışan Kişilerin Aktif Çalışan Nüfus İçindeki Payı (%)

İL	Yaratıcı Sınıf	Yaratıcı Sınıf (Bohemler hariç)	Çekirdek Yaratıcılar	Profesyonel Yaratıcılar	Bohem Yaratıcılar
TR1 (İstanbul)	37,60	36,38	32,04	37,78	41,05
TR3 (Ege)	12,44	12,25	11,69	12,42	12,99
TR5 (Batı Anadolu)	11,17	12,38	15,64	11,33	7,72
TR4 (Doğu Marmara)	11,03	10,87	12,04	10,50	11,47
TR6 (Akdeniz)	9,57	9,76	8,73	10,09	9,02
TRC (Güneydoğu Anadolu)	3,92	4,03	4,52	3,87	3,61
TR2 (Batı Marmara)	3,82	3,58	3,44	3,62	4,49
TR8 (Batı Karadeniz)	3,19	3,13	3,31	3,07	3,36
TR7 (Orta Anadolu)	2,94	2,85	3,19	2,74	3,18
TR9 (Doğu Karadeniz)	1,78	1,86	1,83	1,87	1,56
TRB (Ortadoğu Anadolu)	1,55	1,72	2,23	1,56	1,08
TRA (Kuzeydoğu Anadolu)	1,00	1,18	1,33	1,13	0,47
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Kaynak: SGK’dan elde edilen veriler kullanılarak yazarlar tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 3: Değişkenler ve Değişkenlere Ait Tanımlayıcı İstatistikler

	N	Ortalama	Standart sapma	Minimum	Maksimum
Yaratıcı Sınıf (bohemler hariç)*	81	0,027	0,013	0,010	0,080
Çekirdek Yaratıcılar*	81	0,007	0,003	0,000	0,020
Bohemler*	81	0,009	0,007	0,000	0,030
Profesyonel Yaratıcılar*	81	0,020	0,010	0,000	0,060
Eğitim indeksi*	81	0,532	0,138	0,100	0,750
Sağlık indeksi*	81	0,594	0,112	0,300	0,840
Sivil Katılım İndeksi*	81	0,419	0,110	0,100	0,800
Nüfus Yoğunluğu*	81	1,268	314	12	2821
Son beş yıl için istihdamdaki büyüme	81	0,044	0,022	-0,020	0,110

Not: *Değişkenler modelde ln dönüşümleri yapıldıktan sonra kullanılmıştır.

Test edilen modellerde çoklu doğrusal bağlantı sorununun ortaya çıkıp çıkmadığını belirlemek için ayrıca varyans arttırıcı faktörler (VIF) yorumlanmıştır. Bu değerlerin 10'dan küçük olması durumunda çoklu doğrusal bağlantı probleminin ortaya çıkmadığı söylenebilir (Albayrak, 2005, s.110). Ayrıca modelin anlamlılığını gösteren F değerlerinin de yüzde 5 anlamlılık düzeyinde anlamlı olduğunu söylenebilir. Durbin-Watson değerlerinin de 1,5 -2,5 değerleri arasında kaldığı gözönünde bulundurulursa, otokorelasyon probleminin de olmadığı söylenebilir.

Yaşam kalitesi yüksek illerin yaratıcı sınıf tarafından tercih edildiği hipotezi yaratıcı sınıf ve alt kırılımları için doğrulanmıştır. Yaşam kalitesinin göstergesi olarak eğitim indeksi esas alındığında sadece çekirdek yaratıcılar için pozitif ve anlamlı bir etki gözlenirken, yaratıcı sınıf ve profesyonel yaratıcılar üzerindeki etkisi pozitif fakat istatistiksel olarak anlamsızdır. Yaşam kalitesinin ikinci göstergesi olarak sağlık koşullarının iyiliği esas alındığında, yaratıcı sınıf ve profesyonel yaratıcıların dağılımı üzerinde pozitif ve anlamlı etkisi olduğu gözlenirken çekirdek yaratıcılar üzerindeki etkisi pozitif fakat istatistiksel olarak anlamsızdır. Yaratıcı sınıf ve alt kırılımı olan profesyonel yaratıcılar sağlık koşulları daha iyi olan illeri lokasyon olarak tercih ederken, çekirdek yaratıcılar için eğitim imkanlarının daha iyi olduğu lokasyonlar önem arz etmektedir.

Yaratıcı sınıfın, açık görüşlü ve farklılıklara karşı toleransı olan lokasyonları önemseyişine ilişkin ikinci hipotez ise yaratıcı sınıf ve alt kırılımları için doğrulanmıştır. Yaratıcı sınıfın, çekirdek ya-

raticı sınıfın ve profesyonel yaratıcıların, ilin aktif nüfusu içindeki payına ilişkin regresyon analizinde, istihdamdaki bohemlerin pozitif yönlü etkisi gözlenmektedir. İstihdamdaki bohemlerin yaratıcı ve profesyonel yaratıcı sınıfın lokasyon tercihindeki pozitif yönlü etkisi daha yüksektir. Bir diğer farklılıklara açık olma, çok seslilik göstergesi olan sivil katılım değişkeni de yaratıcı sınıf ve çekirdek yaratıcı sınıf üzerinde pozitif ve anlamlı etkiye sahiptir. Yaratıcı sınıfın coğrafi dağılımını etkileyen önemli faktörlerden bir diğeri de açık görüşlü ve farklılıklara açık, çok sesliliğin olduğu toleranslı bir çevredir.

İldeki iş fırsatlarının, yaratıcı sınıfın lokasyon tercihinde nispeten önemsiz olduğuna ilişkin hipotez, yaratıcı sınıf ve alt kırılımları için doğrulanamamıştır. İş fırsatlarının yaratıcı sınıfın lokasyon tercihi üzerindeki etkisi pozitif ve anlamlı iken diğer açıklayıcı değişkenlere göre etkisi oldukça yüksek kalmaktadır. Yaratıcı sınıfın alt kırılımlarından çekirdek yaratıcılar için sözkonusu faktörün etkisi daha yüksek olmaktadır. Anlaşıldığı üzere, yaratıcı kişiler bölgedeki istihdam fırsatlarını kesinlikle göz ardı etmemekte ve iş fırsatlarını yakından takip etmektedirler. İş fırsatlarının yüksek olduğu illeri yerleşmek üzere tercih etmektedirler denilebilir.

Yaratıcı sınıf ve alt kırılımları üzerinde, nüfus yoğunluğu pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir. Nüfus yoğunluğunun pozitif etkisi profesyonel yaratıcılar için daha büyüktür.

Tablo 4'de, regresyon analizi sonuçları ve model geçerliliğine ilişkin istatistikler özetlenmiştir.

Tablo 4: Yaratıcı Sınıfın İlin Aktif Nüfusundaki Payını Etkileyen Faktörler (2015)

	Yaratıcı Sınıfın Payı (ln) (Bohem Çalışanlar Hariç)	Çekirdek Yaratıcıların Payı (ln)	Profesyonel Yaratıcıların Payı (ln)
Eğitim İndeksi (ln)	0,24 (1,91)	0,35* (2,69)	0,18 (1,38)
Sağlık İndeksi (ln)	0,42* (2,44)	0,22 (1,24)	0,52* (2,71)
Bohem (ln)	0,23* (4,87)	0,14* (2,66)	0,27* (5,01)
Sivil Katılım İndeksi (ln)	0,23* (2,05)	0,24* (2,00)	0,24 (1,89)
Son beş yıl için istihdamdaki büyüme	4,92* (3,59)	5,77* (3,99)	4,58* (2,98)
Nüfus Yoğunluğu (ln)	0,15* (4,34)	0,11* (3,12)	0,16* (4,27)
Sabit Terim	-2,00* (-5,03)	-4,51* (-14,31)	-2,98* (-8,91)
R ²	0,79	0,68	0,78
Düzeltilmiş R ²	0,77	0,65	0,76
Gözlem sayısı	81	81	81
F	46,23*	25,64*	44,82*
Durbin-Watson	1,67	2,03	1,65
VIF (Min.-Max)	1,58-3,59	1,58-3,59	1,58-3,59

Not: t- değerleri parantez içinde verilmiştir.

* İstatistiksel olarak yüzde 5 anlamlılık düzeyinde anlamlı olduğuna işaret etmektedir.

4. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmanın amacı yaratıcı sınıfın Türkiye’deki coğrafi dağılımını ortaya koymak ve bu dağılımı etkileyen faktörleri araştırmaktır. Yaratıcı sınıf ile ilgili ampirik çalışmalarda karşılaşılan en kritik problem, yaratıcı kişilerin tanımlanmasıdır. Florida’nın yaratıcılığı mesleklerle belirleme şeklindeki yaklaşımı, kaba bir yakınsama olarak değerlendirilebilir. Ancak kişilerin yaratıcılığının tespitinin zorluğu ve istatistiklerle rapor edilen bir nitelik taşımaması konunun bu şekilde ele alınmasını çok da anlamsız kılmamaktadır. Bu tanıma göre yapılmış bir yaratıcı sınıf daha çok heterojen bir topluluğu ifade etmektedir. Farklı yaşlarda ve kariyerlerinin farklı seviyelerinde olan bilim insanları, mühendisler, yüksek maaşla çalışan yöneticilerin yanında yoksul ya da düzenli bir geliri olmayan sanatçı kesimi de bu tanım içerisinde yer almaktadır. Bu çalışma ise, SGK’nun 4/a grubu çalışan verilerinden yola çıkılarak yapılmıştır. Dolayısıyla SGK istatistiklerinde yer alan ve sadece

zorunlu sigortalı olarak çalışan yaratıcı sınıf çalışmada yer almıştır. Özellikle sanatçı bohem sınıf gibi serbest çalışanlar olarak adlandırılan yaratıcı sınıfın SGK kayıtlarına geçmemesi ya da doğru ISCO-08 kodlarıyla yer almaması, yaratıcı sınıfın tam sayısına ulaşmayı imkansız kılmıştır.

Çalışmada öncelikle yaratıcı sınıf ile ildeki yüksek yaşam kalitesi arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır hipotezi sınanmıştır. Elde edilen birinci bulgu, Türkiye’de yaratıcı sınıfın yüzde ellisinden fazlasının ilk beş büyük ilde toplandığı ve Türkiye’de yaratıcı sınıfın eşit olarak dağılmadığıdır. Yaratıcı sınıf için geçerli olan bu dağılım, çekirdek yaratıcı, profesyonel yaratıcı ve bohemler için de aynıdır. Yaratıcı sınıf ve alt kırılımı olan profesyonel yaratıcılar sağlık koşulları daha iyi olan illeri lokasyon olarak tercih ederken, çekirdek yaratıcılar için eğitim imkanlarının daha iyi olduğu iller ön plana çıkmaktadır. İldeki yaşam koşullarının iyiliği yaratıcı kişilerin coğrafi dağılımında kesinlikle önem arz etmektedir.

İkinci bulgu ise, yaratıcı sınıfın önemli bir kısmının İstanbul'da bulunduğu. İl, nüfus yoğunluğu bakımından km² başına 2.622 kişi ile sadece Türkiye'nin değil dünyanın en kalabalık metropollerinden birisidir. Ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan da tartışmasız en önemli ilidir. Özellikle kültürel farklılıklar, toplumu her açıdan zenginleştirmiş ve daha iyi bir kent yaşamının oluşmasını sağlamıştır (İSTKA, 2016).

Yaratıcı sınıfın, açık görüşlü ve farklılıklara karşı toleransı olan lokasyonları önemsedğine ilişkin hipotez de yaratıcı sınıf ve tüm alt kırılımları için doğrulanmıştır. Açık görüşlülüğün bir göstergesi olarak kullanılan istihdamdaki bohemlerin varlığının yaratıcı ve profesyonel yaratıcı sınıfın lokasyon tercihi üzerindeki pozitif yönlü etkisi daha yüksektir. Diğer taraftan, toplumdaki çok sesliliği temsil eden sivil katılımın yüksekliğinin de yaratıcı sınıf ve çekirdek yaratıcı sınıfın lokasyon tercihi üzerinde pozitif ve diğer açıklayıcı değişkenler kadar önemli bir etkisi vardır. Tüm bu sonuçlar beraberinde değerlendirildiğinde Florida'nın tezlerinden biri olan, farklılıklara karşı açık olan, toleranslı, insani gelişmişliği yüksek illerin yaratıcılar için çekim merkezi olduğu hipotezi doğrulanmaktadır. Kültürel imkanları sınırlı olan, yeni gelenlere ve yeni fikirlere açık olmayan bölgelerin, zaman içerisinde yaratıcı insanları uzaklaştırma olasılıkları yüksektir.

Üçüncü hipotez ise il bazında işgücü piyasasındaki iş fırsatları, yaratıcı sınıfın lokasyon tercihi üzerinde nispeten önemsiz olduğunun sınanmasıdır. Hipotez, yaratıcı sınıf ve alt kırılımları için red edilmiştir. İş fırsatlarının yaratıcıların lokasyon tercihi üzerindeki etkisi pozitif ve anlamlı iken diğer belirleyicilere göre etkisi oldukça yüksektir. Anlaşıldığı üzere, yaratıcı sınıfın coğrafi dağılımını belirleyen en önemli faktör bölgedeki istihdam fırsatlarıdır. Bu kişiler özgürlük alanları geniş olduğu için lokasyon tercihi yaparken çok farklı tercihler yapabilirler. Yaratıcılık ve bilginin bölgesel kalkınmanın itici gücü olduğu gerçeği, bu önemli kaynağı oluşturan kişilerle ilgili politikaları daha önemli kılmaktadır. Etkili bir kalkınma politikası üretebilmek için de söz konusu yaratıcı kişiler ve bunların yerel sosyal sistem içindeki rolleri hakkında daha çok bilgi sahibi olunması gerekmektedir.

Yaratıcı kişilerin lokasyon tercihlerini etkileyen

faktörlerin ortaya konulması, bölgesel politikalar üretenele, yaratıcı kişileri dolayısıyla yaratıcı faaliyetleri kendi bölgelerine çekme konusunda yol gösterici olacaktır. Bölgesel nüfus içerisinde anahar kabul edilebilecek yaratıcı nüfus için bölgede uygun ortamın hazırlanmasının, bölge kalkınmasına bir ivme kazandıracığı da bir gerçektir.

Kaynakça

- AKSOY, Asu ve ENLİL, Zeynep; (2011), *Kültür ekonomisi envanteri. İstanbul 2010, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.*
- ALBAYRAK, Ali S.; (2005), *Çoklu Doğrusal Bağlantı Halinde Enküçük Kareler Tekniğinin Alternatif Yanlı Tahmin Teknikleri ve Bir Uygulama. ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi. 1(1), 105-126.*
- ANDERSEN, Kristina V. and LORENZEN, Mark; (2005), *The Geography of the Danish Creative Class: A Mapping and Analysis. Copenhagen Business School. <http://www.kreativeklasse.dk/index.php?id=75>. 01.08.2016.*
- ANDERSSON, Ake E.; (1985a), "Creativity and regional development", *Papers of the Regional Science Association*, 56, pp. 5-20.
- ANDERSSON, Ake E.; (1985a), *Creativity-The Future of Metropolitan Regions, Prisma, Stockholm.*
- ARORA, Ashish, FLORIDA, Richard, GATES, Gary J. and KAMLET, Mark; (2000), *Human Capital, Quality of Place, and Location. Carnegie Mellon University, H.J. Heinz III School of Public Policy, Pittsburgh, <http://www.heinz.cmu.edu/~florida/>.*
- ASHEIM, Bjorn and HANSEN, Hogni K.; (2009), "Knowledge Bases, Talents, and Contexts: on the Usefulness of the Creative Class Approach in Sweden", *Economic Geography*, 85(4), pp. 425-442.
- BECKER, Gary; (1962), "Investment in Human Capital: A Theoretical Analysis", *Journal of Political Economy Part 2: Investment in Human Beings*, 70(5), pp. 9-49.
- BECKER, Gary; (1964), *Human Capital. Columbia University Press for the National Bureau of Economic Research, New York.*
- BECKER, Gary; (1993), *A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education. The University Press of Chicago, Chicago.*
- BERRY, Christopher R and GLAESER, Edward L.; (2005), *The divergence of human capital levels across cities, NBER Working Paper No. 11617.*
- BIERI, David S.; (2010), "Booming Bohemia? Evidence from the US Hightechnology Industry", *Industry and Innovation*, 17, pp. 23-48.
- BİNARK, Mutlu and BAYRAKTUTAN, Günseli; (2012), "A Critical Interpretation of a New "Creative Industry" in Turkey: Game Studios and the Production of a Value Chain", J. Fromme and A. Unger (Ed.), *Computer Games and New Media Cultures, Netherlands: Springer, pp. 371-391.*

- BOSCHMA, Ron A. and FRITSCH, Michael; (2009), “Creative Class and Regional Growth: Empirical Evidence from Seven European Countries”, *Economic Geography*, 85(4), pp. 391-423.
- BOWMAN Mary J. and MYERS Robert G.; (1967), “Schooling, Experience, and Gains and Losses in Human Capital Through Migration”, *Journal of the American Statistical Association*, 62(319), pp. 875-898.
- ÇETİNDAMAR, Dilek and GÜNSEL, Ayşe; (2012), “Measuring the Creativity of a City: A Proposal and an Application”, *European Planning Studies*, 20(8), pp. 1301-1318.
- DENISON, Edward F.; (1962), “Education, Economic Growth, and Gaps in Information”, *The Journal of Political Economy*, LXX(5), pp. 124-128.
- DESROCHERS, Pierre; (2001), “Local Diversity, Human Creativity and Technological Innovation”, *A Journal of Urban and Regional Policy*, 32(3), pp. 326-354.
- DURMAZ, Bahar, PLATT Stephen and YİĞİTCANLAR Tan; (2010), “Creativity, Culture Tourism and Place-Making: Istanbul and London Film Industries”, *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 4(3), pp. 198-213.
- FELDMAN, Maryann; (2000), “Location and Innovation: The New Economic Geography of Innovation, Spillovers, and Agglomeration”, G. Clark, M. Feldman and M. Gertler (Ed), *The Oxford Handbook of Economic Geography*, Oxford University Press, Oxford, pp. 373-394.
- FLORIDA, Richard; (2002a), *The Rise of the Creative Class*, Basic Books, New York.
- FLORIDA, Richard; (2002b), “The Economic Geography of Talent”, *Annals of the Association of American Geographers*, 92(4), pp. 743-755.
- FLORIDA, Richard; (2002c), “Bohemia and Economic Geography”, *Journal of Economic Geography*, 2(1), pp. 55-71.
- FLORIDA, Richard; (2003), “Entrepreneurship, Creativity, and Regional Economic Growth”, David M Hart (Ed), *The Emergence of Entrepreneurship Policy: Governance, Starts-ups, and Growth in the US Knowledge Economy*, Cambridge University Press, Cambridge UK, pp. 39-58.
- FLORIDA, Richard L; (2004), *The Rise of the Creative Class (Revised Paperback Edition)*, Basic Books, New York.
- FLORIDA, Richard; (2005a), *The Flight of the Creative Class*, Harper Collins, New York.
- FLORIDA, Richard; (2005b), *Cities and the Creative Class*, Routledge, New York.
- FLORIDA, Richard; (2006), “Where the Brains are”, *Atlantic Monthly*, 298(3), pp. 34-36. <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2006/10/where-the-brains-are>, 21.07.2015.
- FLORIDA, Richard; (2012), *The Rise of the Creative Class (Revised Paperback Edition)*, Basic Books, New York.
- FLORIDA, Richard and GATES, Gary; (2001), *Technology and Tolerance: The Importance of Diversity on High Technology Growth*, Brookings Institution, Washington D.C.
- FLORIDA, Richard, MELLANDER, Charlotta and STOLARICK, Kevin; (2008), “Inside the Black Box of Regional Development”, *Journal of Economic Geography*, 8(5), pp. 615-649.
- FRITSCH, Michael; (2013), “New Business Formation and Regional Development-A Survey and Assessment of the Evidence”, *Foundations and Trends in Entrepreneurship*, 9(3), pp. 249-364.
- FRITSCH, Michael and STUETZER, Michael; (2009), “The Geography of Creative People in Germany”, *International Journal of Foresight and Innovation Policy*, 5(1), pp. 7-23.
- FRITSCH, Michael and STUETZER, Michael; (2012), “The Geography of Creative People in Germany Revisited”, *Jena Economic Research Papers*, 2012(065), pp. 7-23, <http://hdl.handle.net/10419/70193>, 01.08.2016.
- FRITSCH, Michael and RUSAKOVA, Alina; (2012), “Entrepreneurship and Cultural Creativity”, Rolf STERNBERG and Gerhard KRAUSS (Ed.), *Handbook of Research on Entrepreneurship and Creativity*, Elgar (forthcoming), Cheltenham, pp. 145.
- GLAESER, Edward L.; (1998), “Are Cities Dying?”, *Journal of Economic Perspectives*, 12(2), pp. 139-160.
- GLAESER, Edward L.; (1999), “Learning in Cities”, *Journal of Urban Economics*, 46(2), pp. 254-277.
- GLAESER, Edward L.; (2000), “The New Economics of Urban and Regional Growth”, Gordon, C., Meric, G., Feldman, M. (Ed.), *Oxford Handbook of Economic Geography*, Oxford University Press, Oxford, pp. 83-98.
- GLAESER, Edward L.; (2005), “Review of Richard Florida’s *The Rise of the Creative Class*”, *Regional Science and Urban Economics*, 35(5), pp. 593- 596.
- GLAESER, Edward L., SCHEINKMAN, Jose A., and SHLEIFER, Andrei; (1995), “Economic Growth in a Cross-Section of Cities”, *Journal of Monetary Economics*, 36(1), pp. 117-43.
- GLAESER, Edward L., KOLKO, Jed and SAIZ, Albert; (2001), “Consumer City”, *Journal of Economic Geography*, 1(1), pp. 27-50.
- GLAESER, Edward L and SAIZ, Albert; (2003), *The rise of the skilled city*, NBER Working Papers No:10191, National Bureau of Economic Research Inc., Cambridge.
- GÜRAN, Mehmet ve SEÇİLMİŞ, Erdem İ.; (2013). *Ankara Kültür Ekonomisi: Sektörel Büyüklüklerin Değerlendirilmesi*, <http://www.envanter.gov.tr/files/kultur-ekonomisi>, 21.07.2015.
- HARBISON, Frederick H.; (1962), “Human Resources Development Planning in Modernising Economies”, *International Labour Review*, 85(5), pp. 435-458.
- HARTLEY, John and CUNNINGHAM, Stuart; (2002), “Creative Industries: from Blue Poles to Fat Pipes”, Malcolm GILLIES, Mark CARROLL and John Dash (Ed.), *The National Humanities and Social Sciences Summit: Position Papers*, DEST, Canberra, pp. 16-26.
- HENNESSEY, Beth A. and AMABILE, Teresa M.; (2009), “Creativity”, *Annual Review of Psychology*, 61, pp. 569-598.
- INGLEHART, Ronald and NORRIS, Pippa; (2003), *Rising Tide*,

Cambridge University Press, New York and Cambridge.

INGLEHART, Ronald and WELZEL, Christian; (2005), *Modernization, Cultural Change And Democracy*, Cambridge University Press, New York and Cambridge.

İSTKA-İstanbul Kalkınma Ajansı; (2016), <http://www.istka.org.tr/istanbulda-yatirim/yatirim-ortami>, 01.08.2016.

İZKA-İzmir Kalkınma Ajansı; (2013), *İzmir kültür stratejisi, İzmir 2012 Kültür Ekonomisi, Kültür Altyapısı Envanteri ve İzmir Kültür Ekonomisi Gelişme Stratejisi Projesi*, http://izka.org.tr/files/planlama/2_bolge_plani_dokumanlari/2014-2023/izmir_kultur_stratejisi, 21.07.2015.

JACOBS, Jane; (1961), *The Death and Life of Great American Cities*, Random House, New York.

JACOBS, Jane; (1969), *The Economies of Cities*, Random House, New York.

KNUDSEN, Brian, FLORIDA, Richard, STOLARICK, Kevin and GATES, Gary; (2008), "Density and Creativity in U.S. Regions", *Annals of the Association of American Geographers*, 98(2), pp. 461-478.

LANG, Robert and DANIELSEN, Karen; (2005); "Review Roundtable: Cities and the Creative Class", *Journal of the American Planning Association*, 71(2), pp. 203-220.

LAZZERETTİ, Luciana, CAPONE, Francesco ve SEÇİLMİŞ, İ.Erdem; (2014), "Türkiye'de Yaratıcı Ve Kültürel Sektörlerin Yapısı", *Maliye Dergisi*, 166(1), pp. 195-220.

LEE, Sam Y., FLORIDA, Richard and GATES, Gary; (2002), *Innovation, Human Capital, and Creativity*, Carnegie Mellon University, Working Paper, Pittsburgh.

LEE, Sam Y., FLORIDA, Richard and ACS, Zoltan; (2004), "Creativity and entrepreneurship: a regional analysis of new firm formation", *Regional Studies*, 38(8), pp. 879-891.

LLOYD, Richard and CLARK, Terry N.; (2001), "The City as an Entertainment Machine", K. Fox Gotham (Ed.), *Research in Urban Sociology, Critical Perspectives on Urban Redevelopment*, JAI/Elsevier, Oxford, pp. (357-378).

LUCAS, Robert; (1988), "On The Mechanics Of Economic Development", *Journal of Monetary Economics*, 22(1988), pp. 3-42.

MCGRANAHAN, David and WOJAN, Timothy; (2007), "Recasting the Creative Class to Examine Growth Processes in Rural and Urban Communities", *Regional Studies*, 41(2), pp. 197-216.

MANKIW, Gregory, ROMER, David and WEIL, N. David; (1992), "A Contribution to the Empirics of Economic Growth", *Quarterly Journal of Economics*, 107(2), pp. 407-437.

MARKUSEN, Ann; (2004), "Targeting Occupations in Regional and Community Economic Development", *Journal of the American Planning Association*, 70(3), pp. 253-268.

MARKUSEN, Ann; (2006), "Urban Development and The Politics of a Creative Class: Evidence From a Study of Artists", *Environment and Planning A*, 38(10), pp. 1921-1940.

MARLET, Gerard and WOERKENS, Clemens van; (2007),

"The Dutch Creative Class and How it Fosters Urban Employment Growth", *Urban Studies*, 44(13), pp. 2605-2626.

MELLANDER, Charlotta and FLORIDA, Richard; (2007), *Human Capital Or Creative Class?-Explaining Regional Development in Sweden*, KTH/CESIS Working Paper Series in Economics and Institutions of Innovation No:79, <http://swopec.hhs.se/cesisp/abs/cesisp0079.htm>, 01.08.2016.

MINCER, Jacob; (1970), "The Distribution of Labor Incomes: A Survey with Special Reference to The Human Capital Approach", *Journal of Economic Literature*, 8(1), pp. 1-26.

MINCER, Jacob; (1974), *Schooling, Experience and Earnings*, Columbia University Press for the National Bureau of Economic Research, New York.

NOLAND, Marcus; (2005), "Popular Attitudes, Globalization and Risk", *International Finance*, 8(2), pp. 199-229.

ÖZEN, Efşan N.; (2014), *Türkiye'nin yenilikçi sınıfı-1: Yenilikçi Sınıf ve Bölgesel Gelişme ile İlişkisi. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırmaları Vakfı*, <http://www.tepav.org.tr/upload/files/1394361997-4>, 21.07.2015.

PETROV, Andrey, N.; (2008), "Talent in the Cold? Creative Capital and the Economic Future of the Canadian North", *Arctic*, 61(2), pp.162-176.

ROBACK, Jennifer; (1982), "Wages, Rents, and the Quality of Life", *Journal of Political Economy*, 90(6), pp. 1257-1278.

ROMER, Paul M.; (1986), "Increasing Returns and Long-Run Growth", *Journal of Political Economy*, 94(5), pp. 1002-1037.

ROMER, Paul M.; (1987), "Crazy Explanations of the Productivity Slowdown", *NBER Macroeconomics Annual 1987*, 2, pp. 163-210.

ROMER, Paul M.; (1990), "Endogenous Technical Change", *Journal of Political Economy*, 98(5), pp. 71-102.

ROMER, Paul M.; (1993), *Economic Growth*, David R. Henderson (Ed.), *The Fortune Encyclopedia of Economics*, Time Warner Books, New York, pp. 183-189.

RUNCO, Mark A.; (2004), "Creativity", *Annual Review of Psychology*, 55, pp. 657- 687.

SCHULTZ, Theodore W.; (1962), "Investment in Human Capital in Poor Countries", Paul D. Zook (Ed.), *Foreign Trade and Human Capital*, Southern Methodist University Press, Dallas, pp. 3-6.

SEÇİLMİŞ, Erdem İ.; (2015), "Türkiye'de Yaratıcı Endüstrilerin Kümelenmesi", *Ege Akademik Bakış*, 15(1), pp. 9-18.

SGK; (2015), *İl Bazında İstihdam Verileri, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı*, Ankara.

SMITH, Gudmund, CARLSSON, Ingegerd and DANIELSSON, Anna; (1984), *Experiential examinations of creativity*, Lund University Working Paper, Lund.

SIMON, Curtis J.; (1998), "Human Capital and Metropolitan Employment Growth", *Journal of Urban Economics*, 43(2), pp. 223-243.

SOLOW, Robert M.; (1956), "A Contribution to the Theory of Economic Growth", *Quarterly Journal of Economics*, 70(1), pp.

65-94.

STERNBERG, Robert J.; (2006), “The Nature of Creativity”, *Creativity Research Journal*, 18(1), pp.87-98.

STERNBERG, Robert, J. and LUBART Todd.I.; (1999), “The Concept of Creativity: Prospects and Paradigms”, Robert J. Sternberg (Ed.), *Handbook of Creativity*, Cambridge University Press, Cambridge, pp. 3-15.

STOLARICK, Kevin, LOBO, José and STRUMSKY, Deborah; (2011), “Are creative metropolitan areas also entrepreneurial?”, *Regional Science, Policy and Practice*, 3(3), pp. 271-287.

TUİK; (2016), Seçilmiş Göstergelerle Türkiye, <http://www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/index.html>, 03.02.2016.

TUİK; (2016), İllerde Yaşam Endeksi, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24561>, 01.08.2016.

ULLMAN, Edward L.; (1958), “Regional Development and the Geography of Concentration”, *Papers and Proceedings of the Regional Science Association*, 4, pp. 179-198.

WOJAN, Timothy R., LAMBERT, Dayton M. and MCGRANAHAN, David A.; (2007), “Emoting with Their Feet: Bohemian Attraction to Creative Milieu”, *Journal of Economic Geography*, 7(6), pp. 711-736.

YARDIMCI, Atilla.; (2016), “İçerdiği Faaliyet Gruplarına Göre Türkiye’deki Yaratıcı Endüstri Üzerine Bir Çalışma”, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 53(613), ss. 65-77.

Ekler**Tablo A1: Yaratıcı Meslek Gruplandırması**

Yaratıcı Meslek Grupları	Meslekler (ISCO-08)
Çekirdek Yaratıcılar	Fizik ve yer bilimleri ile ilgili profesyonel meslek mensupları (211), Matematikçiler, istatistikçiler ve aktüerler (212), Yaşam bilimleri ile ilgili profesyonel meslek mensupları (213), Mühendislik ile ilgili profesyonel meslek mensupları (214), Elektroteknoloji mühendisleri (215), Mimarlar, planlamacılar, harita mühendisleri ve tasarımcılar (Tasarımcılar hariç) (216), Üniversite ve yükseköğretim öğretim elemanları (231), Mesleki eğitim öğretmenleri (232), Ortaöğretim (ortaokul ve lise) öğretmenleri (233), İlkokul ve okul öncesi öğretmenleri (234), Eğitim ile ilgili diğer profesyonel meslek mensupları (235), Yazılım ve uygulama geliştiricileri ve analistleri (251), Veri tabanı ve bilgisayar ağları ile ilgili profesyonel meslek mensupları (252), Kütüphaneciler, arşivciler ve küratörler (262), Sosyal ve din ile ilgili profesyonel meslek mensupları (din profesyonelleri hariç) (263), Filolog, Mütercim, Tercüman, Seslendirme Çevirmeni, İşaret Dili Çevirmeni (2643), Tütün Teknolojisi Mühendisi (7516.13)
Profesyonel Yaratıcılar	Kanun yapıcılar ve üst düzey yöneticiler (111), Genel müdürler ve başkanlar (özel sektör) (112), İş hizmetleri ve idaresi ile ilgili müdürler (121), Tıp doktorları (221), Veterinerler (225), Diğer sağlık profesyonelleri (226), Satış, pazarlama ve iş geliştirme ile ilgili müdürler (122), Tarım, ormancılık ve balıkçılık ile ilgili üretim müdürleri (131), İmalat, madencilik, inşaat ve dağıtım müdürleri (132), Bilgi ve iletişim teknolojisi hizmet müdürleri (133), Profesyonel hizmet müdürleri (134), Otel, lokanta ve restoran müdürleri (141), Perakende ve toptan ticaret müdürleri (142), Diğer hizmet müdürleri (143), ARGE Elemanı (2163.33), Hemşirelik ve ebelik profesyonelleri (222), Geleneksel ve tamamlayıcı tıp profesyonelleri (223), Paramedikal uygulayıcılar (224), Diğer sağlık profesyonelleri (226), Eğitim ile ilgili diğer profesyonel meslek mensupları (236), Finans ile ilgili profesyonel meslek mensupları (241), Yönetim ile ilgili profesyonel meslek mensupları (242), Satış, pazarlama ve halkla ilişkiler ile ilgili profesyonel meslek mensupları (243), Hukuk ile ilgili profesyonel meslek mensupları (261), Fizik ve mühendislik bilimleri teknisyenleri (311), Maden, imalat ve inşaat süpervizörleri (312), İşlem kontrol teknisyenleri (313), Yaşam bilimleri teknisyenleri ve ilgili yardımcı profesyonel meslek mensupları (314), Gemi ve hava taşıtı kontrolörleri ve teknisyenleri (315), Tıp teknisyenleri ve eczacılık teknisyenleri (321), Hemşirelik ve ebelik yardımcı profesyonelleri (322), Geleneksel ve tamamlayıcı tıp yardımcı profesyonelleri (323), Veteriner teknisyenleri ve yardımcıları (324), Diğer yardımcı sağlık profesyonelleri (325), Finans ve matematiksel işler ile ilgili yardımcı profesyonel meslek mensupları (331), Satış ve satın alma temsilcileri ve araçları (brokerler) (332), İş hizmetleri araçları (333), İdari ve belli bir alanda uzmanlaşmış sekreterler (334), Düzenleyici devlet ile ilgili alanlardaki yardımcı profesyonel meslek mensupları (335), Hukuk, sosyal ve din ile ilgili yardımcı profesyonel meslek mensupları (341), Sanat, kültür ve mutfak ile ilgili yardımcı profesyonel meslek mensupları (Sadece 3435.04; 3435.05; 3435.06), Bilgi ve iletişim teknolojileri işletim ve kullanıcı destek teknisyenleri (351), Telekomünikasyon ve yayın teknisyenleri (352), Müşteri danışma elemanları (422), Malzeme kayıtları ve taşımacılık ile ilgili büro elemanları (432), Aşçılar (512)

İstihdamdaki Bohemler	Tasarımcılar,Stilistler ve Dekoratörler, Grafikerler (2163, 2166), Usta Öğreticiler (2350,2360), Yazarlar, gazete yazarları ve diğer yazarlar (2641;2642;2643), Yaratıcı sanatçılar ve sahne sanatçıları: Heykeltıraşlar, ressamlar ve ilgili sanatçılar, besteciler, müzisyenler, şarkıcılar, koreograflar, dansçılar, film, sahne vb. aktörler ve yönetmenler (265), Atletler, sporcular ve ilgili meslek mensupları (342), Sanat, kültür ile ilgili yardımcı profesyonel meslek mensupları (3431; 3432;3433;3434;3445), Telekomünikasyon ve yayın teknisyenleri (ses ve görüntü kaydeden donanım operatörleri, 3521), Turist Rehberleri (5113.02;5113.03), Sahne ve stüdyo makyözleri, Baş perukçular (Sahne-Stüdyo) (5141.03;5142.04), Mankenler ve Modeller (5241), Sahne ve stüdyo marangozları, Sahne aksesuarcısı, Butaforcu (Sahne) (7115), El sanatları çalışanları; Müzik aleti yapımcıları, Mücevher ustaları vb. (7312;7313;7316; 7318;7319), Gravürcüler (7321), Işıkcı-Sahne, Stüdyo vb.(7411), Dekoratif ahşap işçiliği ustaları (7522), Modelistler, Sahne ve Stüdyo Kostümcüleri, Sahne Terzileri, El Sanatları ustaları vb.(7531; 732;733)
-----------------------	---

Not: ISCO-08 Meslek kodları kullanılarak hazırlanmış SGK verilerinden, Florida'nın Yaratıcı Sınıf Tanımlamaları doğrultusunda yazarlar tarafından oluşturulmuştur.